

УДК 78.082.4:378.016

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-1-31>

Наталія ЦЮЛЮПА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри естрадної музики, факультет музичного мистецтва, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Хвильового, 7, м. Рівне, Україна, 33000

ORCID: 0000-0001-7063-420X

Жанна ДАЮК

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри естрадної музики, факультет музичного мистецтва, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Хвильового, 7, м. Рівне, Україна, 33000

ORCID: 0000-0003-1395-093X

Вікторія ЛЕВКІВСЬКА

магістрантка кафедри естрадної музики факультету музичного мистецтва, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Хвильового, 7, м. Рівне, Україна, 33000

ORCID: 0009-0004-8033-2394

Бібліографічний опис статті: Цюлюпа, Н., Даюк, Ж., Левківська, В. (2025). Практичні аспекти виконавської підготовки студентів у концертмейстерському класі. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 215–220, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-1-31>

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКОМУ КЛАСІ

У статті досліджено актуальні питання виконавської майстерності та концертмейстерської діяльності, які є невід'ємною складовою професійної підготовки музиканта-педагога. Концертмейстерська діяльність розглядається як важливий аспект музичної педагогіки, що сприяє формуванню професійних якостей майбутніх музикантів-педагогів.

Метою дослідження є аналіз виконавської майстерності та розвиток концертмейстерської компетентності студентів, з акцентом на формування їхніх індивідуальних і ансамблевих навичок, а також удосконалення методів художньої інтерпретації музичних творів. Окрім того, стаття спрямована на вивчення основних методичних підходів до навчання у концертмейстерському класі, які сприяють професійній підготовці студентів.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному підході до аналізу специфіки концертмейстерської діяльності в системі музичної освіти. Дослідження висвітлює інтеграцію виконавських, педагогічних і комунікативних аспектів, що є ключовими для успішної професійної підготовки. Окрему увагу приділено творчій співпраці концертмейстера з виконавцями та викладачами, що сприяє розвитку професійної майстерності. У статті запропоновано інноваційні методи навчання, спрямовані на підвищення ефективності формування концертмейстерської компетенції студентів.

У **висновках** зазначено, що концертмейстерська діяльність є однією з базових складових професійної підготовки музикантів у системі музичної освіти. Вона виконує важливу роль у формуванні не лише виконавських навичок, але й педагогічної майстерності, організаційних здібностей і творчого мислення. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення освітніх програм і розробки сучасних методик підготовки фахівців у сфері музичного мистецтва.

Ключові слова: виконавська майстерність, концертмейстерська діяльність, музичне виконавство, ансамблева гра, інтерпретація, музично-виконавська взаємодія, компетентність.

Natalia TSYULYUPA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pop Music, Faculty of Music Arts, Rivne State Humanities University, Khylyovogo Str., Rivne, Ukraine, 33000

ORCID: 0000-0001-7063-420X

Zhanna DAIUK

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pop Music, Faculty of Music Arts, Rivne State Humanities University, 7 Khylyovogo Str., Rivne, Ukraine, 33000
ORCID: 0000-0003-1395-093X

Viktoriia LEVKIVSKA

Master's Student at the Department of Pop Music, Faculty of Music Arts, Rivne State Humanities University, 7 Khylyovogo Str., Rivne, Ukraine, 33000
ORCID: 0009-0004-8033-2394

To cite this article: Tsyulyupa, N., Daiuk, Z., Levkivska, V. (2005). Praktychni aspekty vykonavskoi pidhotovky studentiv u kontsertmeisterskomu klasi. [Practical aspects of performing training for students in the accompanist class]. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 215–220, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-1-31>

PRACTICAL ASPECTS OF PERFORMING TRAINING FOR STUDENTS IN THE ACCOMPANIST CLASS

The article examines pressing issues of performance mastery and accompanist activities, which are an integral part of the professional training of musician-educators. Accompanist activities are considered a significant aspect of music pedagogy, contributing to the development of professional qualities in future musician-educators.

***The aim of the study** is to analyze performance mastery and develop accompanist competencies in students, focusing on the formation of their individual and ensemble skills, as well as the improvement of methods for artistic interpretation of musical works. Additionally, the article aims to explore the key methodological approaches to training in the accompanist class, which contribute to the professional preparation of students.*

***The scientific novelty of the study** lies in its comprehensive approach to analyzing the specifics of accompanist activities within the music education system. The research highlights the integration of performance, pedagogical, and communication aspects, which are essential for successful professional preparation. Particular attention is paid to the creative collaboration of the accompanist with performers and instructors, which fosters the development of professional mastery. The article proposes innovative teaching methods aimed at enhancing the effectiveness of forming accompanist competencies in students.*

***The conclusions** emphasize that accompanist activities are one of the fundamental components of the professional training of musicians in the system of music education. They play a crucial role in developing not only performance skills but also pedagogical expertise, organizational abilities, and creative thinking. The results of the study can be utilized to improve educational programs and develop modern methodologies for training specialists in the field of musical art.*

***Key words:** performance mastery, accompanist activity, musical performance, ensemble playing, interpretation, musical performance interaction, competence.*

Актуальність проблеми. Мистецька діяльність, зокрема концертмейстерська, вимагає від виконавців високого рівня майстерності, аналітичних здібностей та комунікативних навичок. Формування готовності до концертмейстерської діяльності у студентів мистецьких закладів освіти є критично важливим завданням, оскільки від цього залежить якість виконання музичних творів та сприяння розвитку мистецтва загалом.

Досягнення цієї готовності вимагає комплексного підходу та розуміння процесу навчання. З огляду на постійний розвиток музичної індустрії та зміни в суспільних очікуваннях стосовно виконавців, важливо досліджувати, як студенти набувають необхідні навички і які чинники сприяють або перешко-

джають їхньому професійному зростанню. Загалом, вивчення процесу формування готовності до концертмейстерської діяльності у студентів мистецьких закладів освіти допомагає вдосконалювати мистецьку освіту, сприяє подальшому розвитку музичної культури та підготовці висококваліфікованих музикантів, які здатні до ефективної роботи в сучасному музичному середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування концертмейстерської майстерності досліджуються в роботах К. Виноградової, О. Канкаровича, М. Смирнова, М. Моїсєєвої, О. Люблінського, Д. Науказ, Г. Сибірякової, В. Пустовіт. Проблеми формування концертмейстерської компетентності вивчають сучасні вітчизняні науковці (Е. Алі-

ева, Т. Карпенко, М. Печенюк, С. Сергієнко, О. Штефан та ін.). Феномен емпатії в концертмейстерській підготовці присутній в наукових пошуках І. Когана, М. Петренка, Г. Михайличенка та ін.

Метою статті є дослідження практичних аспектів виконавської підготовки студентів у концертмейстерському класі, зокрема розвиток їх концертмейстерської компетенції, формування професійних виконавських навичок та творчого підходу до співпраці з іншими музикантами.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, педагог-музикант в своїй практичній діяльності зосереджується не лише на викладанні, а й на виконавських аспектах, таких як індивідуальне виконання та гра в ансамблі. В той же час, важливою є також його позаурочна діяльність, що становить суттєву частину музично-просвітницької роботи. Окрім керівництва навчанням учнів, педагог-музикант займається ансамблевим музикуванням і концертмейстерською роботою, включаючи акомпанування у сольних та ансамблевих виступах, а також підтримку інструменталістів та хореографів. Виконання цих завдань передбачає від виконавців наявність розвинутої здатності орієнтуватися в різних ситуаціях музично-виконавської взаємодії, що стає важливою умовою успішної професійної діяльності.

У музичній педагогіці останнім часом велика увага приділяється питанням виконавського мистецтва, зокрема виконавській майстерності. М. Давидов одним з перших у вітчизняній педагогіці дав визначення виконавської майстерності. Він зазначив, що «... виконавська майстерність є вільним володінням інструментом і собою, емоційно яскравим, артистичним, співтворчим, технічно досконалим втіленням музичного твору в реальному звучанні» (М. Давидов, 2010).

Виконавська майстерність – це якісна характеристика високого рівня виконавської діяльності музиканта. Це не просто вміння грати на інструменті чи виконувати партії, але і глибоке розуміння суті музики, здатність виражати власне ставлення до художніх образів та майстерно втілювати музичний твір з технічною досконалістю та артистизмом.

Процес формування виконавської майстерності – це складний шлях розвитку, який

вимагає дослідницької уваги до понять «майстерність» та «компетентність». Майстерність розглядається як вправність, що виявляється у досконалій творчій обізнаності особистості в предметі діяльності. Вона визначається уміннями майбутнього фахівця та оригінальністю у вирішенні творчих завдань. Компетентність – це поняття, яке вказує на здатність та готовність особи (в даному контексті, може бути студента музичного закладу, професійного музиканта, артиста тощо) виконувати певну роботу, завдання або функції в музичному виконавстві чи мистецькій діяльності загалом. Компетентність передбачає не тільки наявність теоретичних знань і навичок, але і здатність успішно застосовувати їх у практичній діяльності (Н. Цюлюпа, 2009). Аналіз наукової літератури виявив наявність різноманітних підходів до визначення сутності концертмейстерської майстерності та компетентності.

Вивчення музично-виконавської діяльності як провідного засобу формування професійних якостей майбутнього педагога-виконавця є надзвичайно важливою сферою для розвитку музичної освіти та мистецтва взагалі. У концертмейстерському класі за визначенням М. Моїсєєвої, цей процес набуває системного характеру та обумовлюється рядом ключових напрямків аналізу виконавської діяльності, а саме: предметним, суб'єктивним та організаційним. Предметний аспект дослідження включає в себе аналіз музичного матеріалу, структури та характеру композицій, що виконуються. Вивчення творів, їх історії, авторів та стилістичних особливостей допомагає майбутнім педагогам-виконавцям краще розуміти і втілювати музичні ідеї.

Суб'єктивний підхід орієнтується на розвиток власних музичних і виконавських навичок майбутніми виконавцями. Це включає в себе вивчення техніки гри на інструменті, вокалу або іншого музичного виду, а також розвиток музичного слуху, експресії та інтерпретаційних здібностей.

Організаційний аспект системного аналізу виконавської діяльності розглядає питання організації музичних заходів, управління репетиціями та концертами, комунікації з аудиторією, та інші аспекти, які важливі для успішної виконавської кар'єри.

Однією зі суттєвих особливостей музично-виконавської діяльності, які були виокремлені в дослідженнях М. Моїсєєвої, є не просто виконавські навички, але і розуміння та глибоке переживання внутрішньої єдності між теоретичними та практичними сторонами музики. Важливим аспектом є індивідуальний підхід до кожного студента, що сприяє їхньому розвитку відповідно до унікальних потреб та талантів. Наголос на розвитку творчого мислення та внутрішньої спрямованості сприяє розвитку особистісних якостей майбутніх музикантів. Крім того, вивчення професійної етики та відповідальності перед мистецтвом та глядачами є невід'ємною частиною підготовки майбутніх виконавців (М. Моїсєєва, 2005).

Проведення досліджень в цих аспектах у рамках концертмейстерського класу сприяє формуванню висококваліфікованих виконавців та педагогів, які володіють не лише вміннями виконання музики, але і глибоким розумінням музичних особливостей та закономірностей, здатністю передавати музичні ідеї своїй аудиторії. Це важливий крок у сприянні розвитку загальної музичної культури. Вчені виділяють наступні суттєві особливості музично-виконавської діяльності: спільна мета та єдина духовна стимуляція стають основними факторами у процесі планування, контролю, корекції та координації спільних та окремих дій; визначення ролей учасників в музично-виконавській діяльності відбувається під час призначення завдань, визначення відповідальності, та врахування характеру мети, наявних ресурсів та рівня кваліфікації виконавців; встановлення між особових стосунків серед виконавців, які спільно взаємодіють у виконанні музичних творів базується на ясно визначених функціонально-рольових відносинах. Започатковані взаємодії відповідають специфіці виконавського процесу. Ці взаємодії включають у себе розподіл завдань, регулювання взаємин під час репетицій та виступів, а також спільну роботу над інтерпретацією музичних творів.

З часом ці між особові стосунки можуть перетворюватися у більш самостійні та відносно незалежні. Це може бути результатом взаєморозуміння, взаємної довіри та синергії між виконавцями. Внаслідок цього, виконавці можуть розвивати та вдосконалювати свій власний неповторний стиль виконання

музики, виявляючи унікальну індивідуальність у способі інтерпретації музичних творів. Деякі з них можуть брати на себе активну ініціативу у виборі музичних композицій для виконання, допомагаючи розширити репертуар та надавати йому своєї унікальної спрямованості. Це спонукає до більш насиченого та різноманітного вираження музичних ідей, заохочує творчий процес та сприяє розвитку унікальних виконавських характеристик. Ця еволюція взаємовідносин між виконавцями допомагає створити більш багатий та креативний виконавський досвід, що відображає унікальність кожного музиканта та сприяє розвитку музичної виразності (О. Складар, 2002).

Однією з ключових рис високої майстерності концертмейстера є ефективний розподіл єдиного процесу музично-виконавської діяльності між всіма учасниками. Цей процес визначається не лише характером виконавського вміння, але й розумінням музичної структури та завдань, які несе кожна музична партія. Важливо враховувати семантичне навантаження кожної з них, оскільки це додає глибини і виразності виконанню.

Окрім цього, відповідність рівня кваліфікації виконавців є однією з ключових складових успішного виконання музики. У випадку, коли кожен виконавець має високу майстерність та розуміння музичного матеріалу, спільне виконання стає гармонійним та виразним. Це сприяє не лише технічно бездоганному виконанню, але й передачі емоцій та глибокого розуміння музичних ідей, що робить виступ незабутнім для слухачів і залишає глибокий слід в історії музичного виконавства.

Успішність взаємодії в ансамблевому виконанні музики залежить від декількох чинників. По-перше, це музичні вміння виконавців, які включають в себе звуковидобування, володіння інструментом і виразне виконання, а також їхні технічні навички та артистичні здібності. По-друге, важливими є особистісні характеристики учасників ансамблю, такі як темперамент, ступінь інтроверсії чи екстраверсії і рівень емпатії. Оскільки ансамбль передбачає спільну діяльність і взаємодію між виконавцями, важливо, щоб їхні особистісні якості сприяли успішній співпраці та ефективному досягненню бажаного музичного результату.

Так, індивідуальні виконавські дії здійснюються партнерами одночасно, паралельно або взаємодоповнюють один одного. Це може включати в себе одночасне вступання і зняття, паузи та цезури, а також виразне поєднання всіх аспектів виконання, однакові виконавські техніки, динаміку та темпоритмічну єдність. Крім того, вони можуть діяти комплементарно, включаючи розгортання музичної теми, перехід між різними музичними образами та передачу тематичного матеріалу для створення єдності у виконанні.

Під час виконавської діяльності студенти розвивають навички, які ґрунтуються на конкретних функціональних та рольових взаємодіях в обраному предметному напрямку. З часом ці навички стають більш самостійними та незалежними. Планування співробітництва в музичному виконавстві має бути докладно розробленим і враховувати важливі аспекти. Воно включає в себе чітку детермінованість основних компонентів музичної діяльності, залежність від виконавських вмінь та особистісних характеристик учасників, а також потребу у спільному сприйнятті часу та простору.

У музичному виконавстві детермінованість визначає основні аспекти спільної роботи. Це можуть бути плановані моменти, структура виконання, розподіл ролей і функцій між виконавцями. Планування дозволяє досягнути організованості і послідовності в музичному виконанні, що важливо для досягнення спільної мети. Залежність від виконавських умінь і особистісних якостей виконавців визначає, наскільки успішним буде співробітництво. Виконавці повинні володіти не лише технічною майстерністю, але й емоційно спрямованим артистизмом, який дозволяє додати виразності і глибини виконанню. Також важливі особистісні якості, які впливають на комунікацію та спільну роботу у співтоваристві.

Одночасне відчуття музикантів у часі і просторі є ключовим для синхронізації та взаємодії. Виконавці повинні сприймати ритм, темп та музичні зміни одночасно, щоб забезпечити спільне виконання без розбіжностей. Це вима-

гає уваги та чутливості до динаміки музичного матеріалу.

Отже, успішне музичне виконавство вимагає ретельного планування, врахування виконавських і особистісних якостей, а також спільного сприйняття часу і простору. Всі ці аспекти допомагають досягнути високого рівня музичної виразності та виконавської майстерності.

Виконавська практика підтверджує, що для досягнення технічно грамотного виконання важливо дотримуватися кількох ключових аспектів, де кожен учасник сприяє створенню збалансованого та гармонійного музичного результату. Зокрема, до таких аспектів входить: синхронізація звучання всіх партій, що означає збереження єдності темпу і ритму між всіма виконавцями. Це допомагає створити гармонійний і спрощений звук в музичному виконанні, де кожен учасник звучить у відповідності з рештою; врівноваженість у силі звучання всіх партій, що передбачає єдність динаміки виконання. Важливо, щоб не було домінування одних учасників ансамблю над іншими; узгодженість штрихів усіх партій, включаючи єдність використовуваних прийомів та фразування. Це означає, що усі виконавці повинні виконувати музичні фрази та елементи спрощено та узгоджено, з метою створення єдиного та згуртованого звучання. Безумовно, ці аспекти спільно допомагають досягнути технічно грамотного виконання, де кожен учасник сприяє створенню збалансованого та гармонійного звучання (В. Ревенчук, 2009).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, можемо зробити висновки стосовно того, що виконавська підготовка в концертмейстерському класі є невід'ємною складовою професійного становлення музикантів. Вона сприяє не лише розвитку технічних навичок, але й формуванню комплексної музичної культури, здатності до ансамблевої гри та художньої інтерпретації творів. Роль концертмейстера виходить за межі суто виконавської діяльності та охоплює аспекти педагогіки і творчої співпраці, що значно підвищує якість підготовки майбутніх музикантів і педагогів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Давидов М. Виконавське музикознавство. *Енциклопедичний довідник*. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. 400 с.
2. Журавльова Н. І., Каленик І. В. Психологічні аспекти діяльності концертмейстера у сфері музичного мистецтва. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених ДДПУ імені Івана Франка*, 2021. Вип. 36, Т. 1. С. 74–79.
3. Моїсєєва М. А. Інтеграція музикознавчих і психолого-педагогічних знань як чинник творчої інтуїції музиканта. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2005. Вип. 21. С. 51–54.
4. Молчанова Т. О. Мистецтво піаніста-концертмейстера у соціокультурному контексті сучасності. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Наукові записки РДГУ*, 2013. Вип. 19(1). С. 212–217.
5. Повзун Л. І. Ансамблева творчість піаніста-концертмейстера : Навчальний посібник. Одеса: Фотосинтеза, 2009. 104 с.
6. Польська І. Камерний ансамбль: феноменологія жанру. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка*. 2010. Вип. 24. С. 4–14.
7. Ревенчук В.В. Теорія та методика формування концертмейстерських умінь : Навчальний посібник. Ніжин: Видавництво НДУ імені М. Гоголя, 2009. 111 с.
8. Склярів О. Д. Методика викладання курсу фортепіано. Формування і розвиток виконавських навичок студентів : Навчальний посібник. Харків: ХДАК, 2002. 79 с.
9. Цюлюпа Н. Л. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки : автореф. дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 «Теорія та методика музичного навчання». Київ, 2009. 20 с.

REFERENCES:

1. Davydov, M. (2010) *Vykonavs'ke muzyknavstvo. Entsiklopedychnyi dovidnyk. [Performing Musicology]*. Lutsk: VAT "Volyns'ka oblasna drukarnia." [in Ukrainian].
2. Zhuravlova, N. I., & Kalenik, I. V. (2021) *Psykhologichni aspekty diial'nosti kontsertmeistera u sferi muzychnoho mystetstva. [Psychological Aspects of the Accompanist's Activity in the Field of Musical Art]*. Aktual'ni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh DDPU imeni Ivana Franka. Vyp. 36, T. 1. S. 74–79. [in Ukrainian].
3. Moiseyeva, M. A. (2005). *Intehratsiia muzyknavchykh i psykholog-pedahohichnykh znan yak chynnyk tvorchoi intuitsii muzykanta [Integration of musicological and psychological-pedagogical knowledge as a factor in the creative intuition of a musician]*. Visnyk Zhytomyr'skoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka – Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University. Vyp. 21. S. 51–54.
4. Molchanova, T. O. (2013). *Mystetstvo pianista-kontsertmeistera u sotsikul'urnomu konteksti suchasnost [The Art of the Pianist-Accompanist in the Socio-Cultural Context of Modernity]*. Ukrain's'ka kul'tura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku. Naukovi zapysky RDHU – Ukrainian Culture: Past, Present, and Development Paths. Scientific Notes of Rivne State University for the Humanities. Vyp. 19(1). S. 212–217.
5. Povzun, L. I. (2009). *Ansambleva tvorychist piianista-kontsertmeistera [Ensemble Creativity of the Pianist-Accompanist]* : Navchalal'nyi posibnyk. Odesa: Fotosynte-tyka. 104 s.
6. Polska, I. (2010). *Kamernyi ansambl': fenomenolohiia zhanru. [Chamber Ensemble: phenomenology of the genre]*: Naukovi zbirky L'vivskoi natsional'noi muzychnoi akademii im. M. V. Lysenka – Scientific Collections of the Lviv National Music Academy Named After Mykola Lysenko. Vyp. 24. S. 4–14.
7. Revenchuk, V. V. (2009). *Teoriia ta metodyka formuvannia kontsertmeysters'kykh umin'. [Theory and Methods of Forming Accompanist]*: Navchal'nyi posibnyk. Nizhyn: Vydavnytstvo NDU imeni M. Hoholia. 111 s.
8. Sklyarov, O. D. (2002). *Metodyka vykladannia kursu fortepiano. Formuvannia i rozvytok vykonavskykh navychok studentiv [Methodology of Teaching the Piano Cours]*: Navchalnyi posibnyk. Kharkiv: KhDAK. 79 s.
9. Tsyulyupa, N. L. (2009). *Pedahohichni umovy formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzyky v protsesi instrumentalnoi pedahohiky. [Pedagogical Conditions for the Formation of Methodological Competence of the Future Music Teacher in the Process of Instrumental Pedagogy]*: Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk: spets. 13.00.02 «Teoriia ta metodyka muzychnoho navchannia», Kyiv, 2009. 20 s.